[א]הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין אמר רב לית בקא בר יומא ולית דידבא בת שתא אמר ליה רב פפא לאביי והא אמרי אינשי שב שני [א]אימרא בקתא מבקא דאמרה ליה חזיתיה לבר מחוזא דסחא במיא וסליק ואיכרך בסדינין ואותיבת עליה ומצת מיניה ולא הודעת לי א"ל וליטעמיך הא דאמרי אינשי [ב]שיתין מני פרזלא תלו ליה לבקא [ג]בקורנסיה מי איכא איהו גופיה כמה הוי אלא במני דידהו הכא נמי בשני דידהו [ד]תנן התם [ב]בהמה בעלת ה' רגלים או שאין לה אלא שלש ה"ז מום [ה]אמר רב הונא לא שנו אלא שחסר ויתר ביד אבל [ג]חסר ויתר ברגל טרפה נמי הויא מאי טעמא כל יתר כנטול דמי ההיא חיותא דהוה לה תרתי סניא דיבי אייתוה לרבינא [ד]וטרפה מדרב הונא [ה]ואי שפכן להדדי כשרה ההיא גובתא דהוה נפקא מבי כסי להוכלילא סבר רב אשי למיטרפה א"ל רב הונא מר בר חייא לרב אשי כל הני [ו]חיוי ברייתא הכי אית להו ההוא גובתא דהוה מעברא מבי כסי לכרסא סבר מר בר רב אשי לאכשורה אמר ליה רב אושעיא אטו [ז]כולהו בחדא מחיתא מחתינהו היכא דאתמר אתמר היכא דלא אתמר לא אתמר העיד נתן בר שילא רב טבחיא דציפורי לפני רבי [ו]על שני בני מעים היוצאין מן הבהמה כאחד שהיא טרפה וכנגדן בעוף כשרה במה דברים אמורים שיוצאין בשני מקומות אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד כאצבע כשרה פליגי בה רב אמי ורב אסי חד אמר [ז]הוא דהדרי וערבי וחד אמר אע"ג דלא הדרי וערבי בשלמא למאן דאמר הוא דהדרי וערבי היינו דקתני עד כאצבע אלא למאן דאמר אע"ג דלא הדרי וערבי מאי עד כאצבע עד כאצבע מלמטה: ר' יהודה אומר אם ניטלה הנוצה פסולה: אמר רבי יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד ר' יהודה הא דאמרן ר' ישמעאל [ח]דתנן רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת אמר רבא דילמא לא היא עד כאן לא קאמר ר' יהודה הכא אלא לענין טרפה דליכא מידי דמגין עליה אבל לענין איפגולי כרבנן סבירא ליה ועד כאן לא קאמר רבי ישמעאל התם אלא לענין איפגולי אבל לענין טרפה אגוני לא מגין:

מתני' [ח]אחוזת הדם והמעושנת והמצוננת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים או ששתת מים הרעים כשרה [ט]אכלה סם המות או שהכישה נחש מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות:

גמ' אמר שמואל [י]הלעיטה חלתית טרפה מ"ט דמינקבה להו למעיינה מתיב רב שיזבי [ט]אחוזת הדם והמעושנת ושאכלה הרדופני ושאכלה צואת תרנגולים ושתת מים הרעים הלעיטה תיעה חלתית ופלפלין אכלה סם המות כשרה הכישה נחש או שנשכה כלב שוטה מותרת משום טרפה ואסורה משום סכנת נפשות קשיא חלתית אחלתית קשיא סם המות אסם המות חלתית אחלתית לא קשיא כאן בעלין כאן בקרטין סם המות אסם המות לא קשיא הא דידה הא דאדם סם המות דבהמה היינו הרדופני תרי גווני סם המות מאי תיעה אמר רב יהודה

עיקרא

[י]**שמע מינה.** מדרב הונא: **הני תמרי דכדא.** שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש: **לבתר תריסר ירחי שתא שריין.** דאי במחובר התליע לא הוי חיי עד השתא: **בקא.** מין זבוב ליגיל"א והיא נושכת כלרעה: **דידבא.** זבוב: **אימרא.** לשון (איוב לט) כעת במרום תמריא. נתגברה לו ומרדה עליו אינשלבי"ר: **לבר מחוזא.** על שם שהיו בני מחוזא מעונגים ושמנים (כ) נאמר משל זה עליהם: **ומצת מיניה.** דמא. מצצה דמו: **מני.** משקל ששים מני: **בקורנסיה.** מרטי"ל. כלומר הוי זהיר בו שנשיכתו כבדה: **במני דידהו.** במשקל שלהן של בקי שהוא קל: **בשני דידהו.** רגעים הן: **תנן התם.** בבכורות לענין מומים: **לא שנו.** דקתני הרי זה מום לגבוה הא להדיוט שרי: **אלא שחסר ויתר ביד.** שחסור זה דבעלת שלש או יתור זה דבעלת ה' ביד שאין לה אלא יד אחד או שיש לה ג' ידים: **כנטול דמי.** יתר אחד כחסר אחד והויא כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה: **סניא דיבי.** בודי"ל קרשטניי"א קורין לו: **גובתא.** כמו קנה בשר: **דהוה מעבר מבי כסי להוכלילא.** המסס: **לאכשורה.** כדאכשרנא בגובתא דבי כסי והוכלילא: **בחדא מחיתא מחתינהו.** וכי במריגה אחת ארגתם לכולם לשון (שמות לט בתרגום) עובד ממי. דתיקון דבור קרו לו אינשי אריגה שמסדר את דבריו: **היכא דאיתמר.** דברייתא הכי אית להו איתמר: **והיכא דלא איתמר לא איתמר.** ויתר הוא וכאילו ניטל אחד מן המעים כנגדו הוא דכל יתר כנטול דמי וכן הלכה דליכא מאן דפליג. ואע"ג דאמרן (לעיל דף מז.) באוני דריאה לית הלכתא כוותיה דרבא ביתרת הא אוקימנא והוא דקיימא בדרא דאוני דקים להו לרבנן דאורחייהו בהכי אבל ביני ביני טרפה אלמא כנטול דמי וגבי רגלים דלאו אורחייהו ודאי טרפה: **היוצאים מן הבהמה כאחד.** דאית לה תרתי הדורי דכנתא ושניהם יוצאין מן הקיבה זה ברחבה וזה באמצע: **וכנגדן בעוף כשרה.** דעוף זימנין דהוי הכי ואע"ג דלא משתכח להו הכי קים להו. ויש מפרשין שכל עוף דרכו כן משום דמן הזפק ועד הקורקבן קנה של מעיין אחד וההוא קרי בני מעים ובראש הקורקבן יוצאין בני מעים גמורין: **אבל יוצאין ממקום אחד.** סמוכין זה לזה: **וכלים עד כאצבע.** ומוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע: **פליגי בה.** בהיכא דיוצאים ממקום אחד דקתני כשרה: **מלמטה.** סמוך לנקב הרעי מתחברין כדי שיהא הרעי יוצא ממקום אחד: **ר' יהודה.** הא דאמר (ל) דחשיב לה כגלודה שניטל עורה ורבי ישמעאל נמי חשיב לנוצה כעור דאמר נוצה מצטרפת לכזית לפגל בחטאת העוף אם מלקה ע"מ לאכול כזית בין נוצה ועור ובשר חוץ לזמנו: **אפגולי** גרסינן: **אלא לענין אפגולי.** דקסבר חזיא לאכילה: **לא מגין.** וכי ניטלה נמי לא איכפת לן: **מתני' אחוזת הדם.** שאחזה דם ונלאתה: **והמעושנת.** נכנס עשן בגופה: **והמצוננת.** אולי מחמת צינה: **הרדופני.** סם המות לבהמה: **מים הרעים.** מים מגולים: **אכלה סם המות.** שהוא סם המות לאדם: **גמ'** קורט של חלתית חד הוא ונוקב את בני המעים. חלתית לזר"א: **תיעה.** תור"א בלע"ז ועשב מר הוא מאד. וכל אלו קשין לה: **כלב שוטה.** אמרינן בסדר יומא (דף פג:) רוח רעה שורה עליו וכשנושך אדם שורה עליו והורגתו: **קשיא חלתית.** דהכא אחלתית דשמואל: **וקשיא סם המות.** דהכא אסם המות דמתני': **הא דידה.** ברייתא בסם המות דבהמה שאינו סם המות לאדם: **בתרי גווני סם המות.** דבהמה מיירי תנא דברייתא:

עיקרא

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שרי. רבינו שמואל גריס דכרים פירוש שהתליעו כמו ענבי דכרוס ושדה שלקתה בעמרים בפרק המקבל (ב"מ דף קו: ע"ש) ובנזיר גריס גמלא פרק שלשה מינים (דף לד:) לאתויי ענבים דכרוס ובאמצע הפרק זה (דף נח:) והא שייר ענבים דכרוס שהרי אין דרך פירות להגיח בכל ועוד דהוה ליה למימר שהבליעו ור"ת מפרש שדרך להגיח כל דבר בכד כדאיתא בפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נה.) הני שערי דכדא משתעבדי לכרגא ובהמפקיד (ב"מ דף מ.) הוה עובדא ופקע כדא ובפ' הזהב (שם דף מט.) במשלם שערי מכדא נקיט ואתי תיגרא: **הנוצה** מצטרפת. פ"ה לענין פגול וגרים אבל לענין פגול כרבנן סבירא ליה ור"ת אומר שהוא משנה בטהרות (פ"א מ"ב) הכנפים והנוצה מטמאות ומיטמאות ולא מצטרפין רבי ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת פירוש מצטרפת לכביצה דשומר הוא ותנן במסכת עוקצין (פ"א מ"א) כל שהוא יד ואינו שומר טמא ומטמא ולא מצטרף שומר אפילו שאינו יד טמא ומצטרף והשתא מייתי ראיה מדחשיב ליה כשומר לבשר אלמא הוי כמו עור וכשניטלה כאילו ניטל העור דהוי גלודה וטרפה ורבא דמי עד כאן לא קאמר רבי יהודה אלא לענין אגוני אבל שומר לבשר לא חשיב שאין רגילות להגניע העוף עם הנוצה שלא יתלכלך ועד כאן לא קאמר ר' ישמעאל אלא לענין טומאה דחשיב שומר אבל לענין אגוני לא מגין:

עיקרא

עין משפט נר מצוה

רלט א מיי' פ"ב מהלכות מאכלות אסורות הלכה טו סמג לאוין קלג טוש"ע יו"ד סימן פד ס"ח:

רמ ב מיי' פ"ב מהלכות איסורי מזבח הל' ה [טוי"ד סימן סט]:

רמא ג מיי' פ"ח מהלכ' שחיטה הלכה יא סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סימן נה סעיף ד [וסימן נג ס"א]:

רמב ד ה מיי' פ"י מהלכות שחיטה הלכה כ טוש"ע יו"ד סי' מו ס"ד:

רמג ו ז מיי' שם הלכה כא טוש"ע שם סעיף א [ב]:

רמד ח מיי' פ"ו מהלכ' שחיטה הלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' ס סעיף א:

רמה ט מיי' שם [ופי"ב מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה א] טוש"ע שם ס"ב:

רמו י מיי' פ"ו מהלכות שחיטה הלכה יג וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נא סעי' ד:

◆

רבינו גרשום

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריא. כלומר הני תמרי שהתליעו בכד שמשימין אותן. בתר תריסר ירחי שתא שתלשו אותן מן הקרקע שריין דאמרינן הני תולעין עכשיו התליעו ומקום רביתא [דידהו] (הן) מן הפירות עצמן הן ולא עלו עמם מן הקרקע שהן שעלו עמו מן הקרקע כבר מתים בתוך י"ב חדש והני תולעין דהשתא לא השריצו על הארץ: בקא. מושקרון: דידבא מושקא: אימראי. כעסא: ומצית מינה. כלומר מצית מיניה דמה ושבעת נפשך: שיתין מאני ליטרין בקורנסיה. לשון קורנס: אלא במאני דידהו. כלומר בליטרין שלהן והו משהו: [א] אבל ברגל טרפה. כלומר ניטל ירך והולך שלה טרפה לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב: ואי שפכי להדדי כשרה. כלומר דאינו אלא אחת: ההוא גובתא דהוה נפקא. כלומר לשון בני מעיים היוצאים כלומר שני כרכשות: אבל יוצאין במקום אחד וכלין עד באצבע כשרה. כלומר יוצאין ממקום אחד ואינן הולכין אלא באצבע עד שמצטרפין זה עם זה ושופכין זה לזה כשרה: כלין מלמטה. כלומר כלין קודם שיגעו למקום הדבק כשיעור אצבע אע"פ שפורדין זה מזה כחצי אמה במעיה. אבל קודם שיגיעו למקום הדבק כלין כשיעור אצבע כשרה: ר' ישמעאל אומר הנוצה מצטרפת לכביצה. כלומר מטמא טומאת

[א] נראה דצ"ל או שאין לה אלא שלש ה"ז מום לענין בכור איתמר ולענין קדשים ליקרב: אבל ברגל טרפה כלומר ניטל [ירך] והולך שלה טרפה.

מסורת הש"ס

א) [גי' הערוך אמרא וכן משמע קצת מפרש"י דהכא ויותר מבואר בפרש"י דלעיל לט: דפסוק יח ע"ש], ב) [עיין תוס' ב"ק לג: ד"ה שיתין], ג) [פי' בקרני ערוך], ד) בכורות מ., ה) [שם], ו) [לעיל מג: מז.], ז) [ברכות לד. וש"נ], ח) טהרות פ"א מ"ב [עיין תוס' וכ"כ הר"ש], ט) [תוספתא פ"ג ה"ז ע"ש], י) [עיין לע"ל], כ) [כדאיתא ר"ה יז.], ל) כפ"א: דאמרן.

◆

לעזי רש"י

ציניל"א. יתוש.
אינשלבייר. להתנהג באכזריות.
מרטי"ל. פטיש.
בודי"ל קרשטני"א [קרשטני"א בודי"ל]. המעי העיוור.
לזר"א. חלתית.
תור"א [טור"א]. אקוניט (צמח ארסי).

◆

מוסף רש"י

לא שנו. דבעל ה' רגלים או ג' דהוי מום ולא טריפה, אלא שהחסור או היתור הוו ביד, שיש לו לבעל ה' רגלים ג' ידים וב' רגלים, ולבעל ג' רגלים ב' רגלים ויד אחת, דביד לא שייך טריפות (בכורות מ.). כל יתר כנטול דמי. ובהמה שנטל ירך וחלל שלה טריפה, וקי"ל בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה טריפה ועוד כוקה לאטמא דשף מדוכתיה טריפה (שם). חיוי ברייתא. הביעות באפר ובעיצים (לעיל מג.) ואמרי לה ברייתא בריאות ושמנות (לעיל מז.).

◆

רבינו גרשום (המשך)

אוכלין דחשוב כבשר והיינו דא"ר יוחנן ר' יהודה ור' ישמעאל אמרו דבר אחד בשם שר' יהודה אמר ניטלה הנוצה פסולה דחשוב כבשר כך לר' ישמעאל חשוב כבשר אבל לענין טומאה כרבנן סבירא ליה דאין מצטרפין: כרבנן סבירא ליה דלא מגין. כלומר לא מגין עליה ולא חשוב כבשר: המעושנת היתה במקום עשן ונסתכנה: והמצוננת. נצטננה: או שאכלה הירדופני. סם המות דבהמה ומין עשב הוא: חלתית. לקרא בלעז: כלב שוטה. משוגע: קשיא חלתית אחילתית ולמתניתין קשיא סם המות אסם המות: כאן בקרטין. ובעולין טרפה כאן בסם המות דאדם טרפה אבל אכלה סם המות דבהמה כשרה: היינו הרדופני. כלומר למה לי למיתנא תרתי זימני אכלה הרדופני או שאכלה סם המות כשרה: